

Mes žemiau pasirašę gyventojai kreipiamės į Širvintų rajono savivaldybės Tarybą, į miesto merę bei atskiras Tarybos frakcijas prašydami priimti Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje numatytą neigiamą motyvuotą sprendimą PAV ataskaitos „Dėl UAB „Žalia žemė“ Alionių, Širvintų ir Zibalų sen., Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose planuojamų pastatyti ir eksploatuoti iki 72 vėjo elektrinių“.

Šiame kreipimesi nurodome tik santrauką motyvų, kodėl tokiai PAV ataskaitai negali būti pritarta. Daug kritinių pastabų PAV ataskaitos rengėjams buvo pateikta per viešą ataskaitos svarstymą*. Tuo pačiu pažymime, kad mes suprantame poreikį vystyti atsinaujinančios energetikos projektus bei jų svarbą Lietuvos valstybei. Tačiau tokių projektų svarba turi būti derinama su aplinkos išsaugojimu bei žmonių interesais.

Motyvai

Rengiant PAV ataskaitą buvo netinkamai informuojamas suinteresuota visuomenė – informacija buvo netinkamai skelbiama, paskelbtoji informacija neatitiko tikrovės ir klaidino žmones, o į prašymus suteikti su PAV susijusią informaciją dažnu atveju atsakymai išvis nebuvo pateikti.

Sužinoję apie planus įrengti vėjo energijos parką savo rajone, Širvintų rajono gyventojai ir kiti su rajonu susiję asmenys nedelsiant įsitraukė į diskusijas dėl šio projekto. Aktyviai besikreipiant į VE vystytojus, Aplinkos Ministeriją ir Širvintų rajono savivaldybę, bendruomenė pateikė daugybę pastabų ir prašymų, siekiant užtikrinti, kad projektas būtų įgyvendinamas atsižvelgiant į aplinkosaugos reikalavimus ir vietos gyventojų interesus. Tačiau, nesulaukusi išsamų ir adekvačių atsakymų, suinteresuota visuomenė įkūrė Asociaciją "Kraštovaizdis". Ši organizacija vienija šimtus Širvintų rajono gyventojų ir turi ne tik daugelio gyventojų palaikymą, bet ir atliepdama jai nepriklausančių gyventojų prašymams – padeda jiems, kiek leidžia jos išgalės, susiorientuoti teisiniuose procesuose bei dalinasi su visais jai prieinama informacija. Šios asociacijos tikslas – apginti krašto gamtinį paveldą ir užtikrinti, kad vėjo elektrinių statyba nepakenktų nei gamtai, nei žmonių gerovei. Ši iniciatyva akcentuoja bendruomenės ryžtą ir vienybę siekiant tvarios ir atsakingos plėtros savo rajone.

Tikrasis PAV ataskaitos užsakovas UAB Evecon (UAB Žalia žemė savininkas) pateikė ieškinį suinteresuotai visuomenei (civilinės bylos Nr.e2-6777-1089/2024) prašydamas priteisti 50 000 eurų (iš asociacijos Kraštovaizdis bei jos pirmininko). Ieškinys pateiktas PAV ataskaitos paskelbimo laikotarpiu. SLAPP ieškiniu (SLAPP yra anglų k. termino “strategic lawsuits against public participation” (lietuvių k. - strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą) trumpinys) siekiama įbauginti visuomenę ir didelių ieškinio reikalavimų akivaizdoje priversti ją susilaikyti nuo bet kokios kritikos vystomam projektui. Tokių ieškinų teikimo tradicijų solidžios įmonės jau atsisakė prieš dešimtmetį, tačiau šis vystytojas nesibodi bauginimo taktikos. Pažymėtina, kad suinteresuotos visuomenės atsiliepimą į šį ieškinį teismas gavo kovo

* Su pastabomis PAV visa apimtimi galima susipažinti čia: <https://www.krastovaizdis.eu/pdf/kr67.pdf>

12 dieną, o terminas teikti pastabas PAV ataskaitai baigėsi kovo 13 dieną. Tai planingas vystytojo veiksmas, kuris niekaip neprisideda prie pasitikėjimo šiuo projektu.

Ataskaita parengta tendencingai remiantis kuo palankesniais tyrimais, nors šie tyrimai yra pasenę jau vien dėl tos aplinkybės, kad jų atlikimo metu vėjo elektrinės buvo kone dvigubai žemesnės.

Modeliavimo išvados dėl triukšmo ir šešėliavimo pateiktos taip, kad suinteresuota visuomenė negali patikrinti jų teisingumo, nes nepateikiama svarbiausia informacija – įvesties duomenys kiekvienai vėjo elektrinei ir kiekvienam namui (atstumai, žemės paviršius, gamtinės ar kitokios kliūtys ir kita, kas įtakoja garso ar šešėlių poveikį).

Visiškai neaptartas susidarysiančių atliekų (tai ypač pasakytina apie jėgainių mentes, kurios neperdirbamos) sutvarkymas.

Ornitologinė šios ataskaitos dalis atlikta ypatingai atmetinai. PŪV pasamdyti tyrėjai tik formaliai surašė niekuo nepagrįstas, tačiau užsakovams palankias išvadas. Jau vien tai, kad tose pačiose vietose nepriklausomas ornitologas randa dešimtimis kartų daugiau saugomų paukščių lizdų iliustruoja šios ataskaitos dalies prastą kokybę. Tokią kokybę sąlygojo ir skirti itin maži išteklių tirti tokio dydžio teritoriją.

Ataskaitoje nurodytos įvairios kompensacinės priemonės yra deklaratyvios ir realybėje sunkiai įgyvendinamos. Jas nurodant vengiama bent kiek detalesnių techninių parametrų ar veikimo mechanizmus aprašančios informacijos. Laikomasi taktikos – „patikėkite ir nesigilinkite, viskas bus gerai“.

Planuojami objektai – vėjo elektrinės, tai milžiniški statiniai trapiame Širvintų kraštovaizdyje, kuriame glaudžiasi daug saugomų rūšių gyvūnų. Skuba ir atmetinas dėmesys šioms vertybėms gali reikšti negrįžtamas pasekmes. Taip pat būtina įsiklausyti ir į vietinių gyventojų norus nuogąstavimus.

Ataskaitoje nurodoma, kad VE veikla yra viršesniai viešajam interesui priskiriama ir svarbiai viešajam saugumui laikoma planuojama ūkinė veikla, t. y. planuojama ūkinė veikla, skirta energijos gamybai iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginių, kaip ji suprantama 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2022/822 dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims (PAV įstatymo 2 str. 16 p.).

Pažymėtina, kad nurodytos Komisijos rekomendacijos (2022/822) numato kompleksinę, o ne besąlygišką pirmenybę atsinaujinančių išteklių energijos projektams. Priešingai, šios rekomendacijos numato pareigas tiek valstybinės tiek savivaldos institucijoms, kurios turi parengti ir patvirtinti atitinkamus dokumentus.

Rekomendacijų 21 punkte nurodoma, kad *Valstybės narės turėtų skubiai nustatyti atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams tinkamas sausumos ir jūrų zonas, atitinkančias jų nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksnių planus ir jų indėlį siekiant patikslinto 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių*

energijos tikslo. Šiame kartografavimo procese turėtų būti nustatytos riboto dydžio aiškiai apibrėžtos zonos, ypač tinkamos atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrai diegti (atsinaujinantiesiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausios zonos), kiek įmanoma vengiant aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei. Šiuo tikslu valstybės narės raginamos naudotis atnaujintais duomenų rinkiniais Energetikos ir pramonės geografijos laboratorijoje Parengta PAV ataskaita atmetina, dėl šių ir kitų nustatytų trūkumų. Šios ES Komisijos rekomendacijos nevykdė visų pirma valstybės ir savivaldos institucijos, tai yra ji neišskyrė nustatytos riboto dydžio aiškiai apibrėžtos zonos, ypač tinkamos atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrai diegti (atsinaujinantiesiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausios zonos), neužtikrino, kad būtų vengiama kiek aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei. Tol kol tokios teritorijos neišskirtos teritorijų planavimo dokumentuose – negalima pritarti planuojamų itin didelio skaičiaus vėjo jėgainių parko atsiradimui.

Tokios apimties vėjo elektrinių parko sukurta nauda gali būti kur kas menkesnė lyginant su tuo kokią žalą aplinkai, žmonių gerovei bei interesams jis padarys. Prašome nepasiduoti spaudimui kuo greičiau šią ataskaitą tvirtinti (pritarti). Prašome jai nepritarti dėl visų šiame kreipimesi bei PAV ataskaitos rengėjams pateiktose pastabose išvardintų motyvų. Vėjo elektrines Širvintų rajone leisti statyti tik po to, kai bus išskirtos mažiausiais aplinkosauginiu požiūriu vertingos teritorijos, kuriose nebus pažeidžiami ir vietinių gyventojų interesai (tik parengus vėjo elektrinių išdėstymo specialųjį planą).
